

© Plan Internacional / Bangladesh

POSICIONAMENT EDUCACIÓ PER A LA IGUALTAT DE GÈNERE

Des de la coalició espanyola de la Campanya Mundial per l'Educació (CME), liderada a nivell estatal per Ajuda en Acció, Educo, Entrecultures i Pla Internacional, amb motiu del 8 de març, Dia Internacional de la Dona, i de cara a la celebració de la Setmana d'Acció Mundial per l'Educació, reclamem una educació que promogui la igualtat de gènere, que abordi les causes profundes de la discriminació i l'exclusió i contribueixi a la construcció d'una societat justa i igualitària.

CONTEXT

El món s'enfronta a una crisi educativa global. Les Nacions Unides expliquen que l'educació es troba en una triple crisi: una crisi d'equitat, ja que milions de persones es troben en situació de no escolarització; una crisi de qualitat, perquè moltes persones escolaritzades ni tan sols estan aprenent el més bàsic, i, per descomptat, una crisi de pertinència, ja que molts sistemes educatius no estan dotant dels coneixements i habilitats fonamentals per a una ciutadania activa en el complex i ràpidament canviant món actual en què vivim.

El context de crisis superposades i prolongades per la pandèmia de la COVID-19, els conflictes i les emergències, les crisis econòmiques i la crisi climàtica han desembocat en una situació en què 222 milions de nens, nenes i adolescents afectats per la guerra, les catàstrofes i els desplaçaments necessiten assistència educativa urgent¹.

Aquesta crisi també és una crisi de desigualtat i discriminació: les nenes, adolescents i dones joves troben majors barreres i dificultats per accedir a l'educació, completar la seva formació, tenir referents i preparar-se per participar en tots els àmbits de la societat, inclosa l'ocupació del futur.

Encara que en els últims 20 anys s'han fet passos de gegant en l'educació de nenes i dones, i en l'actualitat gairebé tantes nenes com nens poden accedir a l'ensenyament i completar els estudis, es calcula que 20 milions de nenes de secundària podrien no tornar a l'escola després de la pandèmia de la COVID-19². Els impactes de la crisi climàtica provocaran que almenys 12,5 milions de nenes no completin la seva educació cada any fins al 2025³.

Dos de cada tres joves (el 67,5%) que no tenen feina, educació o formació són dones joves (de

- 1 Global Estimates: Number of crisis-affected children and adolescents in need of education support, Education Cannot Wait, 2022.
- 2 Girls' education and COVID-19: What past shocks can teach us about mitigating the impact of pandemics. Malala Fund, 2020.
- 3 A greener, fairer future: Why leaders need to invest in climate and girls' education. Malala Fund, 2021.

15 a 24 anys)⁴. Les dones representen el 63% del total d'adults en situació d'analfabetisme, una proporció que no ha canviat en dècades⁵. A més, s'afegeix el fet que s'estan generant noves bretxes de gènere en les competències digitals. L'educació actual no trenca amb certs patrons i rols de gènere que obstaculitzen que les nenes puguin accedir o triar orientar-se a professions com les científiques, tecnològiques, d'enginyeria i matemàtiques (STEM), de major valor afegit i millors salaris.

A nivell mundial, les nenes d'entre 5 i 9 anys i d'entre 10 i 14 inverteixen, respectivament, un 30% i un 50% més del seu temps en treballs de la llar que els seus semblants masculins⁶. Aquesta distribució de la feina per gènere reafirma els patrons que nenes i dones són responsables de les tasques de cures no remunerades i redueix les seves oportunitats de tenir un aprenentatge al llarg de la vida i un avenç professional.

La proporció de dones en el cos docent va augmentar del 92% al 94% entre el 2000 i el 2020 en l'ensenyament preescolar i del 59% al 67% en la primària. Però a l'Àfrica subsahariana les dones només representen el 32% dels professors d'educació secundària⁷. A més, han de fer front a un dur sostre de vidre en els llocs de gestió i direcció de l'educació.

L'educació és clau per afrontar les violacions de drets de les nenes com el matrimoni infantil (una de cada cinc dones joves es casa abans dels 18 anys⁸, i s'estima que en aquesta dècada 150

4 ILO/SIDA Partnership on Employment, Young people not in employment, education or training, Technical brief n° 3, 2020.

5 A new generation: 25 years of efforts for gender equality in education. UNESCO, 2020: <https://gem-report-2020.unesco.org/gender-report/>

6 Recopilació del poder de les dades per a les nenes: Taking stock and looking ahead to 2030. New York: UNICEF, 2016: <https://www.unicef.org/gender/files/Harnessing-the-Power-of-Data-for-GirlsBrochure-2016-1-1.pdf>

7 Global education monitoring report 2022: gender report, deepening the debate on those still left behind. UNESCO, 2022.

8 UNFPA, 2022: <https://www.unfpa.org/es/matrimonio-infantil>

milions de nenes seran obligades a casar-se), la violència de gènere (15 milions de nenes de 15 a 19 anys han estat víctimes de relacions sexuals forçades⁹), els embarassos precoços i no desitjats (a tot el món en desenvolupament gairebé 1 de cada 3 dones joves va donar a llum abans dels 19 anys¹⁰) i el treball infantil (1 de cada 10 nens i nenes a tot el món treballa, dels quals 63 milions són nenes¹¹).

No obstant això, les escoles no sempre són llocs segurs: 246 milions de nens/es¹² experimenten violència escolar relacionada amb el gènere, amb seriosos impactes en la seva salut mental i física, el seu benestar i el seu èxit escolar. L'accés a serveis de salut sexual i reproductiva també és clau: s'estima que una de cada deu nenes de l'Àfrica subsahariana falta a l'escola durant la menstruació, és a dir, fins a un 20% del curs escolar¹³.

SITUACIÓ A ESPANYA

Espanya també presenta una sèrie de desafiaments que cal abordar. Alguns d'aquests són les diferències en l'elecció dels estudis professionals i universitaris, la feminització de la professió docent, els estereotips de gènere i la bretxa digital de gènere.

Als països de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE), entre els quals es troba Espanya, únicament el 14% de les estudiants que van aconseguir els millors resultats en ciències o matemàtiques pensaven treballar en el camp de la ciència i l'enginyeria, en comparació amb el 26% dels nois. A Espanya, només un 13% dels estudiants de les anomenades carreres STEM relacionades amb sectors com la ciència, la tecnologia, les enginyeries i les matemàtiques són dones¹⁴.

Les dades del Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació (2022) indiquen que les dones representen un 67,1% del professorat. Tot i així, cal assenyalar les grans diferències en funció dels àmbits i nivells d'educació. La presència femenina és menor en el professorat universitari (42,9%), mentre que en els centres d'Educació Infantil gairebé la pràctica totalitat del professorat és femení (97,7%). El sostre de vidre es reflecteix especialment en l'àmbit universitari, amb la menor presència de catedràtiques i rectores.

Segons el Baròmetre Joventut i Gènere, un 26% de les dones i un 30,8% dels homes continuen considerant que els sectors assistencials i de cures són més adequats per a les dones, així com també l'àmbit de l'educació i la docència (22,2% en el cas d'elles i 27,1% en el cas d'ells).

9 UN Women: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

10 Motherhood in Childhood: The Untold Story. UNFPA, 2022: <https://www.unfpa.org/publications/motherhood-childhood-untold-story>

11 ILO and UNICEF: Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward, 2021: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@ipec/documents/publication/wcms_797515.pdf

12 Orientaciones internacionales: violencia de género en el ámbito escolar. UNESCO y ONU Mujeres (2019).

13 Puberty education & menstrual hygiene management. UNESCO, 2014: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000226792>

14 "El estado de la ciencia 2020", Organización de Estados Iberoamericanos (IOE).

LA NOSTRA POSICIÓ: UNA EDUCACIÓ QUE PROMOGUI LA IGUALTAT DE GÈNERE

La CME defensa i promou l'educació com un dret bàsic de totes les persones, incloent persones de tots els gèneres, orientació sexual, expressió de gènere, identitat o característiques sexuals. Comprenem que la desigualtat de gènere s'entrecrua amb molts altres factors que poden excloure una persona de l'educació al llarg de la vida.

Reclamem a la comunitat internacional i als governs que compleixin els seus compromisos de proporcionar una educació gratuïta, inclusiva, pública i de qualitat sense discriminació per raó de gènere, orientació sexual, expressió de gènere, identitat, característiques sexuals o altres motius com la discapacitat, l'origen ètnic, l'edat, l'idioma, la ubicació, la religió o la creença, l'estatus de migrant o refugiat, o qualsevol altre estatus minoritari.

L'educació transformadora de gènere es tracta d'una educació inclusiva, equitativa i de qualitat (ODS 4, en particular la meta 4.7) que fomenta un entorn de justícia de gènere per a nenes, nens, adolescents i joves en tota la seva diversitat (ODS 5, en particular la meta 5.1). Va més enllà de reconèixer i respondre a les desigualtats de gènere en el sistema educatiu i l'experiència d'aprenentatge de l'estudiantat, i s'esforça per aprofitar tot el potencial de l'educació per transformar actituds i pràctiques dins i fora del sistema educatiu i contribuir així a un entorn més ampli de justícia de gènere.

L'educació transformadora de gènere eliminaria les barreres a l'educació i impulsaria el progrés cap a canvis socials importants, com la reducció de la violència de gènere i el matrimoni infantil, una major participació de les dones en el mercat laboral, la promoció de la igualtat de gènere i el lideratge de dones i nenes en rols de presa de decisions.

A fi de promoure una educació transformadora per a la igualtat de gènere és necessari comprendre i abordar com els estereotips i les normes influeixen en els nens i nenes al llarg de la vida, des del naixement fins a l'edat adulta; reforçar la capacitat de les persones joves sobre les decisions que els afecten, augmentant els seus coneixements, confiança, habilitats i accés i control dels

recursos; treballar amb els nens, els joves i els homes perquè adoptin masculinitats positives i promoguin la igualtat; considerar les nenes, els nens, les dones i els homes joves en tota la seva diversitat; identificar i donar una resposta a les seves necessitats i interessos; millorar les condicions, atenent les necessitats quotidianes, i la posició i el valor social de les nenes i dones joves, i fomentar un entorn propici en què totes les parts interessades treballin conjuntament per fer costat a les nenes i joves en el seu camí cap a la igualtat de gènere.

L'escola pot ser un espai de protecció per prevenir i promoure la transformació personal i col·lectiva que garanteixi l'eliminació de qualsevol forma de violència cap a les nenes. A més, ha de servir per reparar els danys físics i emocionals quan s'han produït situacions de violència. Per això necessitem educar en igualtat i amb perspectiva de gènere, és a dir, amb una educació de qualitat que no deixi a cap nena enrere.

LES NOSTRES PETICIONS

Al Govern, als Ministeris d'Educació i Afers Exteriors, Unió Europea i Cooperació, i a les Conselleries d'Educació i Cooperació Internacional:

1

A tots els nivells:

- Situar la igualtat de gènere al centre dels plans i les polítiques del sector educatiu, i dotar-la de pressupost suficient. Identificar i abordar les disparitats de gènere i els seus factors subjacents des de la primera infància amb la finalitat de transformar les normes, els estereotips i les pràctiques de gènere perjudicials que sovint es perpetuen en i a través de l'educació.
- Prioritzar i finançar una educació sobre la crisi climàtica que també abordi com afecta la desigualtat de gènere en aquesta emergència global i permeti una anàlisi crítica de la major vulnerabilitat de les dones, les nenes i els estudiants LGBTIQ+, a més de garantir que les seves contribucions es tinguin en compte en els processos clau de presa de decisions.
- Generar dades desagregades sobre l'impacte de gènere de polítiques i pressupostos educatius per mesurar el progrés i comptar amb evidència sobre les mesures posades en marxa. Monitorar els resultats d'aprenentatge i el progrés acadèmic per gènere i altres variables interseccionals, i adoptar una acció positiva per abordar tendències negatives i bretxes de gènere.

2

En l'àmbit nacional:

- Incrementar de manera urgent la inversió en educació i destinar els recursos necessaris a programes i projectes que millorin la qualitat educativa i desenvolupin models d'educació en igualtat, juntament amb l'eliminació de diferents factors generadors de discriminació (ètnia, diversitat funcional, situació econòmica...).
- Eliminar els prejudicis i estereotips de gènere dels plans d'estudi, el currículum escolar, els llibres de text i altres materials d'ensenyament, i garantir la capacitat docent perquè tot el professorat adquireixi els coneixements i les habilitats necessaris per examinar, qüestionar i canviar les normes, actituds i pràctiques de gènere perjudicials, les relacions de poder desiguals, la discriminació de gènere i les desigualtats més àmplies que s'entrecreen.

- Fomentar la participació de les nenes i les adolescents en estudis i carreres STEM, així com dels nens i els adolescents en professions de cures, i apostar per activitats curriculars i extracurriculars, programes de mentoria, aliances amb universitats i beques d'estudis, i eliminar així estereotips i biaixos en relació amb les carreres professionals.
- Reduir la bretxa digital de gènere, tant de dispositius, connexió i competències com de seguretat, també serà fonamental per augmentar l'accés educatiu i la participació de les nenes, adolescents i dones joves.
- Destinar fons a protecció social relacionada amb l'educació per abordar la pobresa infantil i les bretxes de gènere en l'accés a recursos. Connectar els nens i nenes en situació de vulnerabilitat i exclusió amb mecanismes de protecció social, com els menjadors escolars, i millorar els ingressos de les famílies és important per acabar amb les desigualtats i tancar les bretxes de gènere.
- Garantir una educació preescolar gratuïta i de qualitat per ajudar els nens i nenes a preparar-se per a l'escola, identificar necessitats particulars i ajudar nens/es de famílies en risc de pobresa i exclusió social, de manera que contribueixi a la conciliació i previngui noves desigualtats de gènere en l'àmbit familiar.
- Desenvolupar i ampliar l'educació sexual integral, que adopta un enfocament basat en els drets i promou la igualtat i la inclusió respecte a la salut sexual i reproductiva, per ajudar els nens, nenes, adolescents i joves a adquirir coneixements, explorar valors i actituds i desenvolupar les habilitats que necessiten per promoure la seva salut i benestar, abordar la violència de gènere i reduir els embarassos no desitjats en adolescents en tots els contextos, incloses les crisis.

3

En la cooperació internacional:

- Augmentar el finançament de la cooperació espanyola en matèria educativa amb enfocament de gènere, i continuar treballant per destinar el 0,7% de la Renda Nacional Bruta a l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD), del qual un 20% ha d'estar destinat a l'educació i un 10% de l'AOD per a Ajuda Humanitària, i d'aquest un 10% ha de dedicar-se a educació en emergències. Tenir en compte la situació als països amb disparitats de gènere significatives en l'educació i orientar les inversions a la creació de capacitats en el sistema educatiu per abordar la desigualtat de gènere i l'exclusió de manera tangible. Les inversions en xarxes de seguretat social, com els menjadors escolars, són més necessàries que mai i s'ha demostrat que augmenten l'accés, la permanència i els resultats d'aprenentatge de les nenes més vulnerables, al mateix temps que redueixen el risc de matrimonis infantils i forçats, embarassos precoços i no desitjats i altres formes de violència de gènere.
- Donar suport als programes d'Educació per al Desenvolupament i la Ciutadania Global, dedicant almenys el 3% de l'AOD, per generar una ciutadania crítica que enforteixi discursos i pràctiques en favor de la igualtat. L'àmbit local és clau per activar la ciutadania global i disposar d'espais de sensibilització i formació transformadors on oferir a les persones l'oportunitat de conèixer i involucrar-se en alguna de les diverses facetes del desenvolupament sostenible. La cooperació descentralitzada serveix de suport, enfortiment i activació del teixit social i genera un treball coordinat i de proximitat amb les organitzacions no governamentals.

4

A les escoles i a la comunitat educativa:

- Garantir la paritat de gènere i la no discriminació en tots els nivells i en totes les matèries de l'educació, així com en l'ensenyament i l'administració educativa. Això inclou fer costat a les mestres i professores amb una remuneració justa i equitativa, habitatge segur, transport i altres recursos necessaris per treballar en zones remotes, així com altres esforços per

ajudar a trencar el sostre de vidre en el lideratge i l'administració.

- Treballar perquè les escoles siguin espais segurs, lliures de violència i discriminació, atenent les necessitats de les nenes, adolescents i joves en tota la seva diversitat i integrant-hi serveis de protecció, benestar, suport psicològic i salut. Les infraestructures accessibles i segures amb aigua adequada, lavabos i espais per a higiene personal han de ser prioritàries a tots els nivells per contribuir a una millor salut, reduir el risc d'assetjament i abús sexual i tancar bretxes per motius de menstruació que les nenes poden experimentar.
- Establir mecanismes d'escolta i protocols per abordar la violència de gènere en l'àmbit escolar i enfortir els processos de denúncia en condicions de confidencialitat.
- Transformar la participació dels nens, nenes, adolescents i joves en l'àmbit escolar i tots els àmbits de la societat, garantint el seu dret a ser escoltats en la presa de decisions que els afecten i fomentant-ne una participació activa i inclusiva, que tingui en compte la discriminació i les barreres per raó de gènere, i promogui i doni suport a l'activisme i les organitzacions juvenils feministes.

5

A les famílies, persones cuidadores i comunitats:

- Prendre consciència, reflexionar i revisar críticament les normes socials, actituds i pràctiques de gènere perjudicials, les relacions de poder desiguals, la discriminació de gènere i les desigualtats més àmplies que s'entrecreuen, fomentant la igualtat des de la família.
- Promoure la participació de la comunitat, i especialment de pares, mares, cuidadores i famílies, però també d'altres actors clau, en l'educació per a la igualtat de gènere. Per tal que es produeixi una transformació real, les comunitats han de comptar amb les eines i els recursos necessaris per apropiar-se del procés de canvi.

Aquest 8 de març hem de desafiar les relacions de poder i construir normes que es basin en la igualtat, el respecte i la inclusió, perquè els nens, nenes i joves trobin esglaons per escalar, no obstacles per saltar. És el moment de reimaginar l'educació per a un món més just i inclusiu.

Campaña Mundial por la
EDUCACIÓN
Coalición española www.cme-espana.org

La CME en España está liderada por:

Esta publicación cuenta con la colaboración de la Cooperación Española, a través de la Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID) con cargo al proyecto "Campaña Mundial por la Educación: llamada a la acción por el ODS 4". El contenido de la misma es responsabilidad exclusiva de la Coalición española de la Campaña Mundial por la Educación y no refleja, necesariamente, la postura de la AECID.

Con la financiación de:

